

The article presents the analysis of the results of the survey of the students of the Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University conducted by the Center of internal quality assurance system of education, which operates in the institution.

The article is devoted to the study of the state and problems of education quality and educational activity management. The authors, based on the results of surveys, show a real picture of education quality and educational activity management, which enables to identify problems and outline the necessary ways to solve them.

Key words: monitoring, HEE, quality of education, questionnaire, results of the survey, students, educational programmes, educational services.

УДК 378.22:[375.3:796.011.3]

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.74.07>

Дутчак Ю. В.

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню педагогічної діагностики для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури. З'ясовано, що ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців суттєво залежить від діагностичного інструментарію тієї підготовки, яку використовують дослідники.

При формуванні діагностичного інструментарію підбиралися методики, які не лише охоплювали всі сторони досліджуваного об'єкта, а й взаємно доповнювалися, були раніше апробованими, доступними для використання та не потребували громіздких процедур їх обробки. При виборі методик акцент було зроблено на самодіагностичні методики, які спонукатимуть магістрантів до самооцінної діяльності, що дозволить максимально враховувати пріоритети особистісного та професійного саморозвитку, самостійної регуляції процесу самопізнання і самоаналізу.

Обґрунтовано та запропоновано здійснювати оцінювання професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за трьома рівнями: низький, середній і високий.

До складу діагностичного інструментарію професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури увійшли методика діагностики мотивації до успіху (за Т. Елерсом); тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів (за Т. Д. Дубовицькою); тестові завдання для визначення рівня сформованості знань із професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури (авторські завдання); діагностична картка оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за процесуально-операційним критерієм; шкала емоційного відгуку (за А. Меграбяном і Н. Епштейном); методика «КОЗ-2»; діагностика лідерських здібностей» (за С. Жаріковим та Е. Крушельницьким); діагностика стресостійкості особистості» (за О. Р. Абдуліною та Н. В. Єлісєєвою).

Ключові слова: педагогічна діагностика, сформованість професійної компетентності, майбутні магістри середньої освіти з фізичної культури.

Сучасні процеси модернізації національної педагогічної освіти передбачають формування майбутніх професіоналів на підставі компетентнісного підходу та впровадження вимог Болонського процесу в освітню діяльність. Одним із пріоритетів Болонського процесу є контроль якості освіти, що характеризує ефективність освітньої діяльності закладу вищої освіти.

Для перевірки ефективності освітньої діяльності актуальною є потреба у використанні дієвого діагностичного інструментарію. Від результатів діагностики здебільшого залежать перспективи подальшого розвитку національної педагогічної освіти загалом та закладу вищої освіти зокрема.

У педагогічній теорії і практиці різні аспекти використання діагностичного інструментарію розглядалися вітчизняними та зарубіжними дослідниками.

Дослідження педагогічної діагностики в основному зводиться до вимірювання рівнів засвоєння репродуктивних знань і вмінь студентів, що перешкоджає впровадженню ефективної системи професійної підготовки педагогічних кадрів. Сучасні вимоги до організації освітнього процесу потребують переорієнтації процесу навчання з інформативної форми передачі знань на розвиток творчої особистості, здатної самостійно здобувати нові знання, створювати власний освітній творчий продукт, адекватно його діагностувати та оцінювати. Нині існує обмежена кількість публікацій, в яких розглядається проблема комплексної діагностики професійної компетентності студентів (магістрантів) педагогічних спеціальностей.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні діагностичного інструментарію для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Поняття “діагностика” (від грец. “*diagnostikos*” – здатний розпізнавати) запозичене з медицини. Діагностика як компонент структури освітньої програми полягає в корекції педагогічного процесу.

Під діагностичною діяльністю розуміють процес, під час якого (з використанням діагностичного інструментарію або без нього), дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, педагог спостерігає за учнями

та проводить анкетування, опрацьовує результати спостережень та опитувань і повідомляє про отримані результати з метою описати поведінку, пояснити їхні мотиви або передбачити поведінку в майбутньому.

Зважаючи на специфіку цього дослідження, особливе значення має поняття “педагогічна діагностика”. Ми погоджуємося з В. М. Галузюком та І. Л. Холковською, які зазначають, що педагогічна діагностика – це особливий вид діяльності, який полягає у встановленні ознак, що характеризують стан і результат виховання, та дає змогу на цій основі прогнозувати можливі відхилення, визначаючи шляхи їх попередження, а також корегувати педагогічний процес з метою підвищення якості підготовки фахівців [1, с. 5].

Використання педагогічної діагностики на практиці, як вважає І. Rasulov, створює умови для якісного оволодіння студентами необхідними компетентностями [3].

Заслуговує уваги класифікація методів педагогічної діагностики, запропонована О. Ю. Єфремовим, який виділяє декілька груп методів:

1. Методи збору діагностичної інформації (спостереження, опитування, експеримент, аналіз документів, аналіз результатів діяльності).

2. Методи обробки та оцінювання діагностичної інформації (методи шкал, рейтингове оцінювання, методи математико-статистичної обробки).

3. Методи презентації і накопичення результатів діагностики (у формі діагнозу або заключення про актуальний стан, особливості особистості або групи).

4. Методи використання результатів діагностики (безпосередній психолого-педагогічний вплив, опосередкований вплив; координація і планування психолого-педагогічних дій, прогнозування, рекомендації, рішення).

5. Методи оцінки достовірності результатів діагностики (експертний метод, аналіз результатів діяльності, контрольні заходи, спостереження, статистичний аналіз) [2, с. 15–17].

В основу процесу формування діагностичного інструментарію оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури закладаються їх компоненти, критерії та показники (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційний	Мотиваційно-ціннісний	Бажання працювати за професією та підвищувати кваліфікацію
		Усвідомлення суспільної значущості професії для гармонійного розвитку молоді та дітей
		Потреба у розробці та ефективному використанні існуючих форм, методів і засобів фізичного виховання
		Потреба у постійному саморозвитку та самовдосконаленні через інноваційну діяльність
		Прагнення до успіху у професійній діяльності
Гносеологічний	Інтелектуально-знансвий	Володіння науковим тезаурусом фізичного виховання
		Повнота, глибина та науковість знань щодо використання форм, методів і засобів фізичного виховання
		Обізнаність з нормативними документами, які регулюють професійну діяльність у закладах освіти
Креативно-діяльнісний	Процесуально-операційний	Професійні вміння та навички стосовно виконання обов’язків викладача фізичного виховання ЗВО чи вчителя фізичної культури ЗЗСО
		Вміння та навички до планування та організації фізкультурно-спортивної роботи у закладі освіти
		Вміння та навички творчого використання форм, методів, засобів і технологій фізичного виховання
		Навички до позитивного сприйняття нововведень і змін у педагогічній діяльності
Особистісний	Соціально-психологічний	Здатність до емпатії
		Комунікативні та організаторські здібності
		Лідерські якості
		Стресостійкість у професійній діяльності

При формуванні діагностичного інструментарію підбиралися методики, які не лише охоплювали всі сторони досліджуваного об’єкта, а й взаємно доповнювалися, були раніше апробованими, доступними для використання та не потребували громіздких процедур їх обробки. При виборі методик акцент було зроблено на самодіагностичні методики, які спонукатимуть магістрантів до самооцінної діяльності, що дозволить максимально враховувати пріоритети особистісного та професійного саморозвитку, самостійної регуляції процесу самопізнання і самоаналізу.

Багаторівневність оцінювання знань, вмінь і навичок магістрантів в освітньому процесі забезпечує об'єктивність та якість цього процесу, але для системних наукових досліджень оптимальним є розподіл на три рівні: низький, середній і високий.

Рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за мотиваційно-ціннісним критерієм доцільно здійснювати за допомогою двох методик: «Методика діагностики мотивації до успіху» (за Т. Елерсом) і «Тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів» (за Т. Д. Дубовицькою).

Методика «Діагностики мотивації до успіху» передбачає 41 твердження, з яким респондент погоджується або заперечує залежно від прийнятого рішення. За кожен збіг із ключем нараховується один бал, що свідчить про наявність вимірюваної якості. При обрахуванні суми не враховуються результати за 9-ма твердженнями.

Тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості магістрантів складається з 20 суджень і запропонованих варіантів відповідей. Підрахунок показників опитувальника здійснюється відповідно до ключа, де «так» означає позитивні відповіді (правильно; мабуть, правильно), а «ні» – негативні (мабуть, неправильно; неправильно). За кожен збіг із ключем нараховується один бал. Чим вищий сумарний бал, тим вищий рівень професійної спрямованості. Відповіді на два питання (1, 20) при обробці результатів не враховуються.

Для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за інтелектуально-знаннєвим критерієм, зважаючи на специфіку цього дослідження, нами були розроблені «Тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури» (авторська розробка).

Тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури включали два блоки питань: щодо знань, пов'язаних із професійною діяльністю викладачів з фізичного виховання закладів вищої освіти, та знань, пов'язаних із професійною діяльністю вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти загальною чисельністю 50 питань із профільних дисциплін освітньо-професійної програми 014.11. «Середня освіта (фізична культура)», зміст яких охоплював матеріали лекційних, семінарських занять і самостійної роботи магістрантів.

Кожне тестове завдання передбачало 4 варіанти відповідей, з яких лише одна була правильною. За кожен подану правильну відповідь магістранту зараховували 1 бал. За сумою набраних балів визначався рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за інтелектуально-знаннєвим критерієм.

Для оцінювання рівня сформованості професійних вмінь і навичок майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури нами було розроблено та застосовано «Діагностичну картку оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за процесуально-операційним критерієм» (авторська розробка), яка включала два блоки питань: вміння та навички, пов'язані з професійною діяльністю викладачів з фізичного виховання закладів вищої освіти, та вміння і навички, пов'язані з професійною діяльністю вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти загальною чисельністю 15 питань, що відображають основні професійні функції викладача фізичного виховання закладу вищої освіти чи вчителя фізичної культури закладу загальної середньої освіти.

Оцінювання здійснювалося шляхом сумування балів, виставлених двома експертами (керівником педагогічної практики від закладу вищої освіти та керівником педагогічної практики від бази практики), а також самооцінки майбутніх магістрів. За сумою балів (середнього арифметичного значення) визначався рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за процесуально-операційним критерієм.

Рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури за соціально-психологічним критерієм здійснювався шляхом діагностування рівня емпатії, комунікативних, організаторських і лідерських здібностей, а також визначення стресостійкості особистості.

Для діагностування рівня емпатії використовувалася методика «Шкала емоційного відгуку» (за А. Меграбяном і Н. Епштейном). Опитувальник складається з 25 тверджень закритого типу як прямих, так і зворотних. За допомогою ключа опитувальника визначається сума набраних балів респондентом.

Для діагностування рівня комунікативних та організаторських здібностей використовувалася методика «КОЗ-2». Методика містить 40 питань, які мають організаторські та комунікативні шкали.

Для діагностування рівня лідерських здібностей використовувалася методика «Діагностика лідерських здібностей» (за Є. Жаріковим та Е. Крушельницьким). Методика містить 50 висловів. За кожен відповідь, що збігається з ключем, нараховується 1 бал.

Для діагностування рівня стресостійкості використовувалася методика «Діагностика стресостійкості особистості» (за О. Р. Абдуліною та Н. В. Єлісеєвою). Опитувальник складається з 18 ситуацій і 6 можливих реакцій на ситуацію. Необхідно було вибрати найбільш підходящий варіант відповіді.

Загальний рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури доцільно розраховувати шляхом складання балів за всіма визначеними критеріями. Відповідно до одержаної суми балів визначався рівень сформованості професійної компетентності майбутнього магістра середньої освіти з фізичної культури: високий, середній, низький.

Висновки. Педагогічній діагностиці сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури належить одна з провідних ролей у забезпеченні якості освітнього процесу, що реалізовує заклад вищої освіти. Науково-методична обґрунтованість діагностичних процедур і методик вивчення професійної компетентності буде забезпечувати оперативність і динамізм управління системою їх професійної підготовки, своєчасне виявлення можливих деформацій та їх коригування у процесі особистісно-професійного саморозвитку.

Подальші дослідження полягатимуть в експериментальній перевірці ефективності запропонованого діагностичного інструментарію сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури.

Використана література:

1. Галузьяк В. М., Холковська І. Л. Педагогічна діагностика : Курс лекцій. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. 155 с.
2. Ефремов О. Ю. Теория и практика психолого-педагогической диагностики в высшей военной школе России. Спб : ВУС, 2000. 178 с.
3. Rasulov I. THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL DIAGNOSIS FOR QUALITY ACQUISITION OF KNOWLEDGE. International Conference "SCIREPS EDUCATION FORUM" in Paris (April 25-30, 2015). <http://advancedscience.org/2015/3/026-028.pdf> (дата звернення: 10.08.2020).

References:

1. Haluzyak V. M., Kholkovska I. L. (2015). Pedagogichna diagnostyka [Pedagogy diagnostics]. Lecture course. Vinnytsya. 155 p. [in Ukrainian].
2. Yefremov O. Yu. (2000). Teoriya i praktika psikhologo-pedagogicheskoi diagnostiki v vysshei voyennoi shkole Rossii. [Theory and practice of psychological and pedagogic diagnostics in higher military school of Russia]. St. Petersburg. 178 p. [in Russian].
3. Rasulov I. (2015). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL DIAGNOSIS FOR QUALITY ACQUISITION OF KNOWLEDGE. International Conference "SCIREPS EDUCATION FORUM" in Paris (April 25-30, 2015). <http://advancedscience.org/2015/3/026-028.pdf> (data zvernennia: 10.08.2020).

Dutchak Yu. V. Pedagogic diagnostics of formation of professional competence of future secondary education masters in physical culture

The article deals with theoretic substantiation of diagnostic tool set to define the level of formation of professional competence of future secondary education masters in physical culture. It has been revealed that efficiency of professional training of future specialists significantly depends on diagnostic tool set of the aforementioned training, which is used by researchers.

The issue of diagnostic tool set for professional training has been the object of research of both native and foreign researchers. At the same time different aspects have been analyzed. At formation of diagnostic tool set, we selected methods that not only encompass all aspects of the researched object, but also supplemented one another, had been previously tested, were available for use, and did not call for complex procedures related to their processing. At selection of methods, we focused on self-diagnostics methods that induce masters to hold self-evaluation activity, which allows maximum consideration of priorities of personal and professional self-development, independent regulation of the process of self-cognition and self-analysis.

Structural components, criteria, and indices of professional competence of future secondary education masters in physical culture have been defined. It has been substantiated and put forth to evaluate professional training of future secondary education masters in physical culture by three levels: low, average and high.

Diagnostic tool set of professional competence of future secondary education masters in physical culture comprises: methods of diagnostics of motivation for success (by T. Ellers); quiz-test to define the level of students' professional orientation (by T. D. Dubovytska); tests to define the level of formation of knowledge in professional training of future secondary education masters in physical culture (author's tests); diagnostics card for evaluation of the level of formation of professional competence of future secondary education masters in physical culture by procedural and operational criterion; the scale of emotional feedback (by A. Megrabanyan and N. Epstein); "KO3-2" methodology; diagnostics of leadership abilities (by Ye. Zharikov and E. Krushelnyskyi); diagnostics of person's stress-resistance (by O. R. Abdulina and N. V. Yeliseyeva).

Key words: *diagnostics tool set, pedagogic diagnostics, professional competence, future secondary education masters in physical culture.*